

ŐSHONOS MAGYAR ÍRÁS SZABVÁNYTERVE

BAKONYI Gábor. (Magyarország, Budapest, Csillaghegy)

bakonyi.gabor@freemail.hu

2010. júl. 6.

1 Az írás eredete

Az őshonos magyar írásnak kétségtelenül azonos az eredete az ősi török írással, amelyet például az Orhun-folyó és a Jenyiszej mentén találtak, valamint a hunok által használt írással. (A magyar nyelvben a "betű" szó majdnem ugyan az, mint az ősi török "bitig" szó . **𐰃𐰆𐰏𐰋** .) A hunok után az Avar-birodalom uralkodott a Kárpát-medencében. A VIII. század végén az Avar-birodalom összeomlott. Kisebb avar csoportok maradtak Erdélyben, de sok csoport keletre vonult. 896-ban a magyarok visszatértek a Kárpát-medencébe, és a krónikák szerint azok a csoportok, amelyek korábban maradtak, ezt az írásfajta-t használják. Két krónikánk egymással ellentétesen ír az írás eredetéről. A Képes-krónika szerint az itt maradó székelyek eltanulták ezt az írást a bolgár-török "blak" csoportok-tól a IX. század során, ellentétben azzal a ténnyel, hogy máig sem találtak nyomát sem a bolgár-török írásnak. (Ma nem tudjuk elolvasni az avarok által írt írásmaradványok-nak.) A Képes-krónikával ellentétben a Thuróczy krónika szerint viszont a székelyek megőrizték az ősi, hun írást. A visszatérő magyarok valószínűleg szintén egy ősi török írásrendszer-szerűséget használhattak, de az írásmaradványok száma igen csekély.

Az Ó-Türk írás és a Székely rovásírás hasonlóságai

The image displays numerous correspondences between Old Hungarian and Székely Runes. The symbols are arranged in a grid-like fashion, with each pair enclosed in a box. The phonetic labels are as follows:

- M** (ld ~ lt)
- Y** (I*), **I**, **J** (I*)
- Y** (g*), **I** (g), **€** (g*)
- ngy**, **n**, **n***, **nes**, **nes**
- ny**, **nye**, **ny**
- ly**, **j***, **j**, **i**, **i**
- d***, **gy**, **d**, **d***, **nd**, **nd ~ nt**, **nt**, **n***, **unk**, **ng**
- SZ***, **sz**, **cs**, **s**, **SZ, s**, **cs**, **us**, **SZ***, **f**, **b***, **m**, **m**, **mb**, **b***, **b**, **bas**
- S**, **zs**, **ics - csi**, **st**, **r**, **r***
- ty***, **ty***, **t**, **t***, **zt**, **z**, **z**, **r***, **tprus**, **p**, **p**
- ö és ü**, **ü**, **v**, **u**, **o**, **o**, **u**, **ök ~ ük**, **- k -**, **kö ~ kü**, **ek**
- ö**, **e**, **é**, **h**, **a**, **a**, **e**, **ak***, **k***, **ok ~ uk**, **- k -**, **ko ~ ku**, **nc**, **t***, **c**
- ik - k - ki**, **k***, **k***

(Bakonyi Gábor.)

(A székelyeket Magyarország határőrizetére jelölték ki, úgyhogy egy kissé elkülönültek az ország többi részétől. A magyar nyelv székely nyelvjárását Erdély keleti felén használják.)

2 A használat korszakai

Az elmúlt ezer évben a latin betűt használták hivatalosan Magyarországon. (és 1836-ig a latin volt a hivatalos nyelv.) A rovásírást sohasem használták hivatalosan, csupán bizalmas magánírásokban. A nemhivatalos felhasználás kisebb zűrzavart és nagyszámú változatot eredményezett.

Tizenkét hun-magyar alfabet.

1598, 1623, 1623, 1678, 1680, -1713, -1713, -1746, -1753, -1753, -1753, -1753, 1501, 1483, 1300? -1690, -1730, -1600, 1613, 1743, 1819, 1821, 1655, 1679, -1610, -1610, -1730, -1730, 1730, 1803, 1803, 1803, 1929,	A latin betűk	Teleki	I. Káposi	II. Káposi	Harsányi	I. Káposi	II. Káposi	Orsi-Us	Annyma	Dési	Dobai	Udvari	Csik-est-iskolai	A latin betűk
	a, d	4	4	4	4	α	4	∞	4	4	4	4	4	a, d
	b	∞	∞	∞	∞	X	∞	X	X	X	X	X	X	b
	ca	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	ca
	ca	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	↑	ca
	e	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	e
	f	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	⊕	f
	g	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	g
	gy	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	#	gy
	h	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	h
	i, f	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	i, f
	j	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	j
	k	◇	◇	◇	◇	◇	◇	◇	◇	◇	◇	◇	◇	k
	l	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	Z	l
	m	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	m
	n	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	n
	ny	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	⊙	ny
	o, d	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	o, d
	o, d	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	X	o, d
	p	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	E	p
	r	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	H	r
	s	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	Λ	s
	sz	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	/	sz
	ty	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	ty
	u, h	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	u, h
	u, h	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	u, h
	v	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	M	v
	z	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	z
	zz	Ψ	Ψ	Ψ	Ψ	Ψ	Ψ	Ψ	Ψ	Ψ	Ψ	Ψ	Ψ	zz
	mb	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	mb
	ni	Ψ	Ψ	Ψ	Ψ	Ψ	Ψ	Ψ	Ψ	Ψ	Ψ	Ψ	Ψ	ni
	nyu	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	∞	nyu

Alfabetizáció:

Néha titkosírásnak használták. Például Magyarország oszták megszállása idején a református papok használták titkosírásként. A rovásírás jobban illeszkedik a magyar nyelvhez mint a latin írás. Az évszázadok során a rovásírás nemcsak a székelyek körében vált népszerűvé, de a magyarok körében mindenütt, főként a református iskolák diákjai körében.

3 Írásirány

Kezdetben többnyire botokra, lecekre vagy fatáblákra késsel róva írtak. A deszkalapokon az írásirány az ó-török írásokhoz és az arab íráshoz hasonlóan jobbról-balra, felülről lefelé halad. Az írás vízszintes sorokból áll. Az első sor fönt helyezkedik el, a következő sorok alatta folytatódnak. Minden sor jobbról-balra halad. Van példánk egy négyoldalú lécre írt régi feliratra, ám ez csak papírra vetett másolatként maradt fenn, így nem tudjuk pon-

tosan, hogy milyen írásirány volt általános botokon. A legutóbbi századokban a papír vált szokásos írófelületté. általában az írás iránya ugyanaz mint fatáblákon: jobbról-balra. Nem ismerek egyetlen mutatványt sem ökörszántásos írásmódra, se papíron, se kövön, se fatáblán. Csupán a Marsigli botról tételezik föl, hogy így íródott volna, ám arról csak parírra vetett másolat maradt fenn, és nincs nyoma az eredeti elrendezésnek. A korai időszakokból mindössze három esetről tudok, amikor balról-jobbra írtak. Ezek közül kettő latin nyelven, rovásírással íródott, mindkét esetben titkosírásként használták a rovásírást: rövid sorok latin betűk közé keverve, tükrözetlen betűk nélkül. Az egyik eset Szamosközi István 1604-ban írt levele. Ebben a levélben a vers címe jobbról balra íródott, de a következő sorok már balról jobbra íródtak. A másik tükrözetlen, balról-jobbra íródott szöveget Zakariás János latin nyelven írta 1756-ban, a szöveg latin betűs latin szöveg közé volt keverve. Az egyetlen eset amelyben tükrözött betűket használtak, a Konstantinápolyi felirat, amelyet 1515-ben a követség írt, magyar nyelven. (Csak papírra vetett másolat létezik, a szöveget eredetileg kőbe vésték.)

Leonardo Da Vinci is tükrözött betűket használt jobbról-balra, de ez a titkosírási szokás nem része a Unicode szabványnak.

4 Nagybetűk és kisbetűk

Annak ellenére, hogy Szamosközi István 1604-os enlített levelében a vers címében a szókezdő betűk nagyobb méretűek, ellentétben a latin, cirill és görög írással, a rovásírásban nincs nagybetű-kisbetű megkülönböztetés.

5 A rejtett betűírás betűi

A rovásírásnak rengeteg lejegyzett ábc-je van. Közülük a legfontosabb a Nicolsburgi-ábc 1483-ból. Az ábc-t sokszor lejegyezték, és a legtöbb ábc-hez ligatúrákat, összetett betűket is csatoltak. A rovásírásban nehéz megtalálni az alap-betűket, mert a jelösszetételek igen nagy számban vannak jelen, és ez a szám folyamatosan nő. In the hungarian writing, Néha lehetetlen az eredeti összetevők megállapítása. Például az "eMP" , "uNK" , "TPRUS" , "uS" jelek efféle jelek.

A "K" mássalhangzónak két betűjele van: "aK" és "eK" . Nem teljesen világos, hogy miért létezik két különböző jel. Ma egyetlen magyar nyelvjárás sem különböztet meg kétfajta "K"-t. Feltételezés, hogy az "aK" mély magánhangzók kíséretében volt használatos, vagy szóvégeken. A használata nem tisztázott.

A hagyományos használat kedvelte a hangugratást, azaz a magánhangók kihagyását, különösen az 'E' esetén. A hagyományos írás a ligatúrákat, betüösszerovásokat szintén kedvelte. A betűírás ábc-je:

SIGN	DEFINITION
	A BETÜ
	B BETÜ
	C BETÜ
	Cs BETÜ
	D BETÜ

SIGN	DEFINITION
1	J BETÜ
Ɱ	E BETÜ
⊗	F BETÜ
^	G BETÜ
⚡	Gy BETÜ
⌘	Ty BETÜ
⌘	H BETÜ
†	I BETÜ
↵	aK BETÜ
^	L BETÜ
⊙	Ly BETÜ
Ɱ	M BETÜ
⌘	N BETÜ
D	Ny BETÜ
⌘	O BETÜ
Ɱ	P BETÜ
⬠	K BETÜ
H	R BETÜ
Y	Zs BETÜ
^	S BETÜ
Y	T BETÜ
⌘	U BETÜ
M	V BETÜ
h	Ü BETÜ
⌘	Ö BETÜ
I	Sz BETÜ
⌘	Z BETÜ

6 összerovások és Bogárjelek

Nincs éles határ az összerovások és a bogárjelek között. A múltban a rovásírásban kedvelték az összerovásokat. Az összerovások alkalomszerűek, szabadon választhatóak, és néha félreérthetőek. A bogár-jelek szintén szabadon választhatóak, talán a távoli múltban még összerovások voltak, vagy talán a régi török szótagjelek maradványai. Ezeknek a jeleknek nem ismerjük a pontos összetevőit, de néha halvány elképzelésünk azért van. A bogárjelek szabadon választható részei az ábc-knek. Némelyik régi ábc-ből hiányoznak, másokban viszont szerepelnek. Az 'MB' és az 'NT' a leggyakrabban használt bogárjel. Némely bogárjelnak nem világos az jelentése és használata: némelyiket még sohasem találták meg szövegekben, csak a lejegyzett ábc-kben. A bogárjelek, ahogyan a Nicolsbirgi ábc-ben szerepelnek:

SIGN	DEFFINITION
------	-------------

SIGN	DEFFINITION
↕	eNC BETÜ
✕	aND BETÜ
✕	aTyaTy BETÜ
✕	uNK BETÜ
⊗	MB BETÜ
⋈	eNT BETÜ
⊖	uS BETÜ
⌘	TPRUS BETÜ

Néhány példa az összerovásokra:

SIGN	DEFFINITION
↕	CK ÖSSZEROVÁS
⌘	CK ÖSSZEROVÁS
⋈	NC ÖSSZEROVÁS
⊗	NCs ÖSSZEROVÁS
⌘	NK ÖSSZEROVÁS
⋈	ND ÖSSZEROVÁS
⊗	NGy ÖSSZEROVÁS
⋈	NyJ ÖSSZEROVÁS
⌘	ZT ÖSSZEROVÁS
⋈	ST ÖSSZEROVÁS
⌘	OE=Ö ÖSSZEROVÁS

7 A fő gond: hosszú és rövid magánhangzók, hosszú és rövid mássalhangzók

A hagyományos használatban a hosszú magánhangzókat és a hosszú mássalhangzókat nem jelölték, az írásban nem tettek különbséget a hosszú és a rövid magánhangzók között. Ez a rovásírás fő hiányossága. (A török nyelvben nincsenek hosszú magánhangzók.)

A magyar nyelvben a hosszú "É" nem pontosan a rövid 'E' hosszú párja, hanem egy zárt "E" hangzóé, ezért egy "É" változatot hoztak létre, hogy megoldják a gondot. (Hasonlóképpen a hosszú 'Á' nem pontosan a rövid 'A' hosszú párja, de némelyik nyelvjárásban a különbség egyáltalán nem játszik szerepet.) Az "É" betű volt az első kísérlet a hosszú magánhangzók jelölésére. Például Harsányi 1678-1680-es ábc-jében az eredeti 'E' betű két változata már elkülönült. Például a gyulafehérvári iskola 1655-ös könyvében található szöveg már megkülönbözteti az 'E' és az 'É' betűket.

At 'É' betű elég öreg ahhoz, hogy hagyományos betűnek tekintsük.

SIGN	DEFFINITION
------	-------------

SIGN	DEFFINITION
Œ	É betű

8 Számjegyek

Néhány számjegyük is van: "egy", "öt", "tíz", "ötven", "száz", és "ezer".

SIGN	DEFFINITION
I	1-es számjegy
V	5-ös számjegy
X	10-es számjegy
∨	50-es számjegy
* (szócska)	100-as számjegy
* (szócska)	1000-es számjegy

9 Egyéb jelek: Írásjelek

A tömör írásmód miatt néha a szavakat egy ponttal választják el, vagy két ponttal, vagy négy függőleges vonalban elrendezett ponttal, ám néha üres hely a szóelválasztás jelzése. Az 1501-es Csikszentmártoni feliraton négy pont a szóelválasztó. Szamosközi István 1604-es levelében egy pont a szóelválasztó, stb. Egyéb jeleket is találhatunk az úgynevezett 1590-es "Rudinemtá"-ban: Egy pont a mondatelválasztó, kettőspont a mellékmondatok elválasztója, hasonló szerepben mint a vessző a latin abc-ben. A Rudimentában két közel vízszintes vonal jelzi a szóelválasztást. Ez azt jelenti, hogy akkor használjuk, amikor a következő sorban akarjuk folytatni a szót. Bél Mátyás 1718-es írásmutatványában szintén egy pont zárja a mondatot, és két párhuzamos vonal jelzi a szóelválasztást.

Furta község 1786-os anyakönyvében egy jobb fentről balra lefelé haladó ferde vonal jelzi ugyanazt, mint a kettőspont a latin abc-ben. Azt jelenti: valami fontos következik.

Sajnos a kérdőjel mindig hiányzik a régi szövegekből. (A török nyelvben a kérdőjel szükségtelen.)

JEL	MEGHATÁROZÁS
·	Egy pont elválasztó
∴	Kettős pont elválasztó
⋮	Négyes pont elválasztó
=	Szótörés
/	Fontos következik
∖	Mellékmondat elválasztó

edetén is használhatnánk!)

JEL	MEGHATÁROZÁS
˘	Hosszúság jelző

Egy másik lehetőség, hogy az 'É' betű mintájára néhány kutató megkísérel új betűket létrehozni a régiek betűalakjaiból. A nagy mennyiségű újpnnan gyártott betű teljes zűrzavarhoz vezetett. Ráadásul a különböző reform csoportok a betűk különböző változatait használták. Sajnos a Marsigli boton egy helyesírási hiba következtében az Z betű szerepel 'Ö' hangértékkel, és az Œ szerepelt 'Ü' hangértékkel; a két betű felcserélődött. (Összesen 8+1 alkalommal.) Sebestyén Gyula kutató szerint ez csak egy hiba, de ez a hiba jó alkalom volt a reformerek számára, hogy megnöveljék a betűk számát, ezért a reformer Forrai Sándor új, független betűknek nyilvánította őket. Azt is kimondta, hogy ugyanezek a felcserélt betűk szerepelnek a Nicolsburgi ábc-ben, noha annak a latin átírata nem egyértelmű. (A betűcserék nem szokatlanok a korai latin átíratokban, például a Telegdi-Kájoni ábc-ben, a 'cz' és a 'cs' szintén felcserélődött.) A reformer csoportok erre a hibára alapozva újonnan gyártott hosszú és rövid 'Ö' és hosszú és rövid 'Ü' betűi az eredeti 'Ö' és 'Ü' betűalakok valamint az 'OE' összerovás változatainak keverékéből állnak.

Nincs olyan hagyományos ABC vagy szöveg, ahol egyszerre lenne jelen két különböző 'Ö' vagy 'Ü' betű, tehát vagy ki kellene mondanunk, hogy ez egy helyesírási hiba a Marsigli szüvegben, vagy azt kellene mondanunk, hogy a Marsigli 'Ö' és 'Ü' betűk igen eltorzultak, de a reformerek a legrosszabb megoldást választották.

Ráadásul a különböző reformer csoportok különböző keverékeket alkalmaznak.

	a	á	e	é	ë	i	í	o	ó	ö	ő	u	ú	ü	ű
<i>Petrovay János 1903</i>	4	4̄	3	3̄		†	†̄	∪	∪̄	K	K̄	⊗	⊗̄	z	z̄
<i>Magyar Adorján</i>	A	A	3	3		†	∪	3	∪	⊗	⊗	4	4		
<i>Szakonyi István 1963</i>	4	4	3	3		†	∪	3	∪	⊗	⊗	4	4		
<i>Forrai 1996</i>	4	4	3	3		†	†	∪	∪	K	⊗	⊗	⊗	4	∪
<i>Forrai 1994</i>	4	4	3	3		†	†	∪	∪	K	⊗	⊗	⊗	4	∪
<i>Libsch 1998</i>	4	4	3	3	3	†	†	∪	∪	3	K	⊗	⊗	4	4
<i>Nyíri Attila <2008</i>	4	4	3	3		†	†	∪	∪	∪	∪	⊗	⊗	4	4
<i>Badinyi</i>	}	4	4	3	3	†	∪	3	∪	⊗	⊗	4	4		
		P	P	3	3	†	∪	3	∪	⊗	⊗	4	4		
<i>Kiszely 2001</i>	}	4	3			†	∪	3	∪	⊗	⊗	4	4		
		4	3			†	∪	3	∪	⊗	⊗	4	4		

Különböző reformerek nagy mennyiségű hosszú magánhangzót gyártottak. A hosszú és a rövid magánhangzók az ábc különböző stílusú változataiból lettek létrehozva, így a hosszú és a rövid magánhangzók függőeké váltak. A különféle stílusok használatára irányuló igény soha nem engedi nyugvópontra jutni a megoldásukat, ha ezt a módszert használjuk. Mindenkinek, aki új stílussal kísérletezik, újra meg újra meg kell oldania a hosszú magánhangzók gondját. Például a Nyiri Attila 'U' és 'Ú' betűi éppen ellentétesek Forrai betűinek. A reformerek által létrehozott új betűknek rengeteg bajuk van. én azt hiszem, el kellene különíteni őket.

A magyar nyelv a hosszú, zárt 'É'-vel és a nyílt, rövid 'E'-vel együtt egy zárt, rövid 'Ě' hangot is használ. Ez a hangalak a déli nyelvjárásban 'Ö'-szerű, de a többi nyelvjárásban 'E'-szerűnek hallatszik. Sem a latin írásban, sem a rovásírásban soha nem volt megkülönböztetve, egyetlen régi betűkészlet sem tartalmaz 'Ě' betűt. Ennek ellenére, a reformerek ragaszkodnak egy új betű létrehozásához számára. Telegdi Rudimentájában az 'Ö' X betű olyan változatát használták, amely kicsit hasonlít a 'H' X betűre. (A Rudimenta csak másolatokban létezik. Hamburgi-másolat, és Giesseni-másolat.) Ezért a zárt 'Ě', ami 'Ö'-nek hallatszik, és az 'Ö' betű hasonló volt a 'H' X betűhöz. Az 'E' Z betű egy eltorzult változata szintén hasonlít a 'H' X betűhöz. A reformerek szeretik növelni a betűk számát, így egy új betűt hoztak létre a 'H' betű egyik alakváltozatából az 'Ě' hang jelölésére. Furcsának tartom, hogy a reformerek elméleti másolási és helyesírási hibákon alapulnak, akárcsak ez.

Az 'R' betűnek két alakváltozata van, de a jelentésük azonos, ugyanaz a hangalakjuk, csak az egyszerűbb alak a lusta írók számára létezik.

Némelyik reformer az írásirányt is megkísérli megváltoztatni, mert egyszerűbb lenne balról-jobbra írni számítógépen.

A korai időkben a bot a bal kézben volt, a kés pedig a jobban. Igen nehéz lett volna balról jobbra írni!

A reformerek nem törődnek a hagyományos írásjelekkel, hanem a latin betűkészlet írásjeleinek tükörképeit használják.

Napjainkban néhány alkotó megkísérli a kisbetű-nagybetű megkülönböztetést is, ám ez hagyományellenes. A korai időkben botokra faragták a betűket, így minden betűnek azonos kellett legyen a magassága.

A reformok következtében a reformált írás gyakran olvashatatlan. Az újonnan létrehozott betűk csak alakváltozatai az eredeti betűknek, így kicsi a különbség köztük. Ez ellehetetleníti a különféle betűstílusok használatát.

A reformerek nem törődnek a hosszú mássalhangzók megoldatlan gondjával. Ugyanúgy kívánják kezelni őket, mint a latin ábc-ben: a betűket megkettőzve írják. A hagyományos írásban a rövid és a hosszú mássalhangzókat esetén is csak egyszer írják le a betűt, akárcsak a magánhangzók esetén. úgy tűnik, a reformerek a latin ábc mintájára akarják átalakítani a hagyományokat.

Néhány reformer arab számjegyeket használ, egy sem használ indiai számjegyeket, de néhány reformer megkísérel új számjegyeket létrehozni.

A hagyományos stílus kedvelte az összerovásokat, de a mai korunkban, ezek csak gondot okoznak. Ennek ellenére a reformerek ragaszkodnak a használatukhoz.

Egy reformer sem tanulmányozta a hosszú mássalhangzók és a kérdőjel hiányának a megoldatlan gondját.

12 Összegzés

A rovásírásnak csak nemhivatalos felhasználása volt a legutóbbi tizenegy évszázadban. A nemhivatalos használat és a zsúfolt írásmód miatt rengeteg ligatúrája és változata létezik, ezért nemcsak igen nehéz megtalálni a legjobb megoldásokat, de az alapvető betűket is. A titkosírásként való felhasználása további gondokat okozott. Ki kell elégténnünk az új igényeket ebben a zűrzavarban. Az új megoldások utáni kutatás csak növelte ezt a zűrzavart. Mindenekelőtt a legkorábbi változatok alapján békét kellene teremtenünk a nagy számú különféle stílus és változatot használó csoport között. Másodsor pedig mindent le kell egyszerűsíteni, és egy egyszerűsített írásrendszer alapján kell megoldani a hosszú magánhangzók és mássalhangzók, valamint az összerovások gondját, Nehéz meghatározni a felhasználók számát, valószínűleg néhány százezer, de a potenciális felhasználók száma néhány millió.

13 Javaslataim

A 32+1 betű a legfontosabb. A szabványnak tartalmaznia kell őket.

A hagyományos ábc-kben a betűk sorrendje nagyjából mindig a latin ábc sorrendje volt, így azt javaslom, hogy legjobb az lenne, ha a latin átírataik ábc-sorrendje lenne a sorrendjük. A hosszú magánhangzók és mássalhangzók közvetlenül rövid párjuk után kellene következniük. Ha összekapcsolódó pontot vagy vonást használnánk, ahogy azt Michael Everson javasolta, ezt is meg tudnánk oldani. Ez lehetséges, ha az összekapcsolódó jel követi a betűt.

A bogárjeleknek a szabvány részét kell alkotniuk, legalább a két legfontosabbiknak: az "MB" és az "NT" jeleknek. Ez a két bogárjel jelen van néhány szövegmutatványban is, de a többi nem. A többiek nélkül is meglennék...

Megoldhatnánk a ligatúrák gondját Michael Everson 1998-as n1758.pdf iratában a Zero-Width-Joiner U+200D-re vonatkozó javaslatának felhasználásával.

Az írásjelek is fontosak. A szóköz egy U+0020 space, vagy függőleges négy pont.

A Petrovay-féle hosszúság jel megvalósításával mind a hosszú magánhangzók, mind a hosszú mássalhangzók kérdése megoldódna. Az 'Ě' hang esetén egy 'É' betű fölötti pont megoldhatná a gondot: 'Ě' . Furcsa lenne az 'É' betű fölé hosszúság-jelet tenni, mert az eredeti betű már hosszú.

JEL	MEGHATÁROZÁS
.	Rövidség-jel

Szükség lenne egy kérdőjelre! Azt javaslom, hogy használjunk három függőlegesen elrendezett pntot kérdőjelnek, mert a korszerű használat megköveteli.

JEL	MEGHATÁROZÁS
⋮	Hármaspont elválasztó

(Sajnos a Kiszely könyvben a hármaspontot a minsatvég jelzésére javasolták.)

Már minden gondot megoldódott, de tekintettel a XX. századi reformerek munkájára, Javaslak 14 szabadon felhadználható kódot, ahová a a redormerek az összférdhetetlen

betűiket elhelyezhetnék. Ezeknek a betűknek kiforratlan betűalakjuk van, csak hangalakjuk van, a reformer csoportok igényei szerint.

Azt is javaslom, hogy csodaszép lenne, ha a mi írásrendszerünk a BMP-ben kapna helyet.

A következő rendezési sorrendet javaslom.

KÓD	JEL	NÉV	TULAJDONSÁGOK
0860	ᄀ	Rovásírás A betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0861	ᄁ	Rovásírás eB betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0862	ᄂ	Rovásírás eC betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0863	ᄃ	Rovásírás eCs betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0864	ᄄ	Rovásírás eD betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0865	ᄅ	Rovásírás E betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0866	ᄆ	Rovásírás EI betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0867	ᄇ	Rovásírás eF betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0868	ᄈ	Rovásírás eG betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0869	ᄉ	Rovásírás eGy betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
086A	ᄊ	Rovásírás eH betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
086B	ᄋ	Rovásírás I betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
086C	ᄌ	Rovásírás eJ betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
086D	ᄍ	Rovásírás eK betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
086E	ᄎ	Rovásírás aK betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
086F	ᄏ	Rovásírás eL betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0870	ᄐ	Rovásírás eLy betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0871	ᄑ	Rovásírás eM betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0872	ᄒ	Rovásírás eMB betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0873	ᄓ	Rovásírás eN betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0874	ᄔ	Rovásírás eNC betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0875	ᄕ	Rovásírás aND betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0876	ᄖ	Rovásírás uNK betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0877	ᄗ	Rovásírás eNT betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0878	ᄘ	Rovásírás eNy betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0879	ᄙ	Rovásírás O betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
087A	ᄚ	Rovásírás OE betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
087B	ᄛ	Rovásírás eP betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
087C	ᄜ	Rovásírás TPRUS betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
087D	ᄝ	Rovásírás eR betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
087E	ᄞ	Rovásírás eS betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
087F	ᄟ	Rovásírás uS betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0880	ᄠ	Rovásírás eSz betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0881	ᄡ	Rovásírás eT betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0882	ᄢ	Rovásírás eTy betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0883	ᄣ	Rovásírás aTyaTy betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0884	ᄤ	Rovásírás U betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;

KÓD	JEL	NÉV	TULAJDONSÁGOK
0885	Ⓐ	Rovásírás UE betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0886	Ⓜ	Rovásírás eV betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0887	Ⓔ	Rovásírás eZ betű	;Lo; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0888	Ⓨ	Rovásírás eZs betű	;Nl; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0889	1	Rovásírás 1-es számjegy	;Nl; 0;R; ;; ;1;N;,,,,;
088A	5	Rovásírás 5-ös számjegy	;Nl; 0;R; ;; ;5;N;,,,,;
088B	10	Rovásírás 10-es számjegy	;Nl; 0;R; ;; ;10;N;,,,,;
088C	50	Rovásírás 50-es számjegy	;Nl; 0;R; ;; ;50;N;,,,,;
088D	100	Rovásírás 100-as számjegy	;Nl; 0;R; ;; ;100;N;,,,,;
088E	1000	Rovásírás 1000-es számjegy	;Nl; 0;R; ;; ;1000;N;,,,,;
088F	·	Rovásírás Egyes pont	;Po; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0890	∴	Rovásírás Kettős pont	;Po; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0891	∴	Rovásírás Hármás pont	;Po; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0892	∴	Rovásírás Négyes pont	;Zs; 0;R;<compat> 0020; ;; ;N;,,,,;
0893	=	Rovásírás Szótörés	;Pd; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0894	/	Rovásírás Következik	;Po; 0;R; ;; ;N;,,,,;
0895	·	Rovásírás Rövidség jel	;Mn; 230;R; ;; ;N;,,,,;
0896	-	Rovásírás Hosszúság jel	;Mn; 230;R; ;; ;N;,,,,;
0897	˘	Rovásírás Fordított vessző	;Po; 0;R; ;; ;N;,,,,;

14 Bevitel

A rovásírásnak van egy DOS kódszabványa és billentyűzete, amit Hosszú Gábor László hozott létre 1990 után, de ez a szabvány egyrészt egyáltalán nem illeszkedik sem a UNICODE filozófiához, sem ehhez a javaslatához. Azt javaslom, hogy az betűk 1 byte-os dekódjai a 128-191 tartományba folytonosan essenek. A szabvány latin 7-bites kódok a 32-127 tartományba eshetnének.

KEY	CHAR	UNICODE (HEXA)	KEY	CHAR	UNICODE (HEXA)
193	'Á'	00C1	225	'á'	00E1
194	'Â'	00C2	226	'â'	00E2
199	'Ç'	00C7	231	'ç'	00E7
201	'É'	00C9	233	'é'	00E9
203	'Ë'	00CB	235	'ë'	00EB
205	'Í'	00CD	237	'í'	00ED
206	'Î'	00CE	238	'î'	00EE
208	'Ĝ'	011E	240	'ğ'	011F
211	'Ó'	00D3	243	'ó'	00F3
213	'Ő'	0150	245	'ő'	0151
214	'Ö'	00D6	246	'ö'	00F6
217	'Û'	00DB	249	'û'	00FB
218	'Ú'	00DA	250	'ú'	00FA
219	'Ű'	0170	251	'ű'	0171

KEY	CHAR	UNICODE (HEXA)	KEY	CHAR	UNICODE (HEXA)
220	'Ü'	00DC	252	'ü'	00FC
221	'İ'	0130	253	'ı'	0131
222	'Ş'	015E	254	'ş'	015F
188	ZWNJ	200C			
189	ZWJ	200D			
190	LTR	200E			
191	RTL	200F			

A Zero-Width-Joiner character (Nulla szélességű ragasztó jel), a Left-To-Right Mark (balról-jobbra jel), a the Right-To-Left Mark (jobbról-balra jel) szintén is az 1 byte-os tartományban kell hogy legyen.

Ebben a javaslatban csak a legszükségesebb követelményeket írtam le. Remélem elfogadják. úgy hiszem, hogy a jövőben más, további javaslatok egészítik majd ki ezt az alapot. Például a ligatúrák hiányoznak a javaslatomból. A lehetséges ligatúrák száma túl sok nekem. Azok a betűk, amelyeket újonnan hoztak létre a reformer csoportok, szintén hiányoznak a javaslatomból, mert a különféle csoportoknak más a megoldása, és én nem alarok darázsfészekbe nyúlni.

References

- [1] *Orhun Abideleri*, Prof. Dr. Muharrem ERGİN
- [2] *A Magyarok krónikája*, Thuróczy János
- [3] *Képes Krónika*,
- [4] *A Magyarok eredete és ősi kultúrája*, Kiszely István
- [5] *A Magyarság őstörténete*, Kiszely István
- [6] *Rovás és rovásírás*, Sebestyén Gyula
- [7] *Hun-Magyar írás és annak fennmaradt emlékei*, Fischer Károly Antal
- [8] *Küskaracsontól süilvester estig*, Forrai Sándor
- [9] *Az ősi magyar rovásírás az ókortól napjainkig*, Forrai Sándor
- [10] *stb...., etc...*

ISO/IEC JTC 1/SC 2/WG 2
MINDEN KÉRELEMHEZ MELLÉKELENDŐ JAVASLAT ÖSSZEGZŐ ŰRLAP
AZ ISO/IEC 10646 VÁLASZTÉKÁNAK NÖVELESÉRE ¹

Kérjük töltsé ki az alábbi összes A, B és C bekezdést.

Kérjük olvassa el az alapelvek és eljárások iratát (P & P) a

<http://www.dkuug.dk/JTC1/SC2/WG2/docs/principles.html> **címen,**

az útmutatót és leírást mivelőtt kitöltené azt az űrlapot.

Kérjük bizonyosdjon meg róla, hogy éppen a legutolsó változatot használja a

<http://www.dkuug.dk/JTC1/SC2/WG2/docs/summayform.html>.

címről, Továbbá lásf <http://www.dkuug.dk/JTC1/SC2/WG2/docs/roadmaps.html> címen a legutóbbi kódkiosztásokat.

A. Ügyintézés

1. Cím: **Javaslat a Rovásírás kódolására az UCS-ben.**
2. A kérelmező neve: **Bakonyi Gábor.**
3. A kérelmező fajtája (Tagszervezet/Kapcsolat/Egyéni előterjesztés) **Egyéni előterjesztés**
4. Kibocsájtás keltje:
5. A kérelmező hivatkozása (ha alkalmazható)
6. Válassz a következők közül valamelyiket:
Ez egy teljes javaslat **Igen.**
További tájékoztatás következik később. **Nem.**

B. Technikai - Általános

1. Válassz a következők közül egyet:
  - a. Ez a javaslat egy új írásrendszerre (betűkészletre): **Igen.**
Az írásrendszer javasolt neve: **Őshonos magyar.**
  - b. Javaslat egy létező tömb további jeleire: **Nem.**
A létező tömb neve:
2. A javaslatban szereplő jelek száma: **56**
3. Javaslat csoport: (Válassz egyet az alábbiak közül - lásd a P&P irat 2.2-es bekezdését):
A-Kortárs B.1-Különleges (kicsi); **Igen.** B.2-Különleges (nagy);
C-Nagyobb kihalt; D-Hiteles kihalt; E-Kisebb kihalt;
F-Régies Hieroglif; G-Zavaros vagy kérdéses használatú jelek)
4. Gondoskodva van-e a betűnevekről? **Igen.**
  - a. Ha IGEN, a nevek összhangban vannak-e a "betűnév útmutatóval"
a P & P irat L függelékével? **Igen.**
  - b. Csatolva vannak-e egy fölülvizsgálat számára alkalmas, olvasható alakban a betűalakok? **Igen.**
5. Ki fogja megvalósítani az alkalmas számítógépesített betűkészletet (kívánságsorrend: True Type, vagy PostScript alak) a szabvány közzétételére? **Bakonyi Gábor.**
Ha most elérhető, azonosítsa a betűkészlet forrásait, (beleértve a címet, villámlevél-címet, ftp-oldat, stb.) és jelezze a felhasznált eszközöket: **Bakonyi Gábor, Type Designer 3.1 + saját, Borland C++ Builder-rel készített eszköz**
6. Hivatkoz sok
  - a. El van-e látva hivatkozásokkal (más betűkészletre, szótárakra, leíró szövegekre, stb.)? **Igen.**
  - b. Vannak-e mellékelve a használatrára vonatkozó közzétett mutatóanyagok (úgy mint mutatóanyagok újságokból, magazinokból, vagy más forrásokból) a javasolt betűkről? **Igen.**
7. Különleges kódolási kérdések:
Foglalkozik-e a javaslat a betűk adatfeldolgozásával más szempontból (ha alkalmazható), mint a bevitel, megjelenítés, rendezés, keresés, indexelés, fordítás stb. (ha igen, kérem készletezze)? **Nem.**

8. További tájékoztató:

A kibocsájtókat felkérjük mindennemű további tájékoztatásra a javasolt betűk és írásrendszerek tulajdonságairól, ez segíti majd a javasolt betűk vagy írásrendszerek helyes nyelvi folyamatainak megértését Mutatóanyagok az efféle tulajdonságokra: Nagybetűsítés, számjegy tulajdonság, pénznem, megjelenítési tulajdonság. olyan tulajdonságok mint a sortörés, szélesség, stb., csatlakotási tulajdonság, szóköz tulajdonág, irányultság jellemző, alapértelmezett összeolvasási tulajdonság, jelentőség a Mark Up környezetben, összeegyeztethetőség, egyenértékűség más Unicode szabály viszonylatában. Lásd a Unicode szabványt a <http://www.unicode.org> címen más ilyen írásrendszerek esetén. Úgyisintén lásd a <http://www.unicode.org/Public/UNIDATA/UCD.html> címen a kapcsolt Unicode Technikai Jelentéseket olyasmikhez, amik szükségesek a Unicode Technikai Bizottság számára a Unicode Szabvány megfontolásához.

¹ Form number: N3152-F (Original 1994-10-14; Revised 1955-01, 1995-04, 1996-04, 1996-08, 1999-03, 2001-09, 2003-11, 2005-01, 2005-09, 2005-10, 2007-03, 2008-05)

C. Technikai - Indoklás

1. Ez a javaslat olyan betűk hozzáadására vonatkozik-e, amelyeket már korábban kibocsájtottak?
Ha IGEN, részletezze **Igen, N1758, N1686, N3483, N3527, N3526**
2. Érintkezésbe került-e a felhasználók közösségével (például: Nemzeti szaványhivatal, az írásrendszer vagy betűk felhasználói csoportjai, más szakértők, stb.)? **Nem.**
Ha IGEN, kivel? Az MTA elzárkózott.
Ha IGEN, rendelkezésre álló tárgyra vonatkozó iratok: Elutasító levél.
3. A javasolt betűk felhasználói közösségének leírása (például: méret, népesség, adat technológia használat, vagy kiadvány használat) van-e?
Hivatkozás: **Történelmi és kortárs kulturális használat a benszült magyarok között.**
4. A javasolt betűk használatának környezete (a használat fajtája, elterjedt vagy ritka)
Hivatkozás: **Ritka, de általános. Csak nemhivatalos érintkezésekben.**
5. A javasolt betűk jelenleg használatban vannak-e a felhasználói közösségnél?
Ha IGEN, hol? Hivatkozás: **Csak a benszült magyarok között, főként a Kárpát-medence területén.**
6. A P&P irat alapelveinek kellő megfontolása után a javasolt betűknek teljes egészében a BMP-ben kell-e lennie?
? **Igen.**
Ha IGEN, meg van-e indokolva? **Igen.**
Ha IGEN, indokold: **A kortárs használat miatt, a BMP kódolás lenne kényelmesebb.**
7. A javasolt betűket együtt kellene-e tartani egy folytonos tartományban, (inkább mint szétszórvva)? **Igen.**
8. Tekintható-e, valamely betű egy létező betű vagy betűsor megjelenítésének. **Nem.**
Ha IGEN, van-e magyarázat mellékelve?
Ha IGEN, hivatkozz rá:
9. Lehet-e bármelyik javasolt betűt már létező vagy javasolt betűk összetett betűsoraként kódolni? **Nem.**
Ha IGEN, van-e magyarázat mellékelve?
Ha IGEN, hivatkozás:
10. Lehet-e bármelyik javasolt betűt (megjelenésében vagy szerkezetében) hasonlónak tekinteni egy létező betűhöz? **Nem.**
Ha IGEN, van-e magyarázat mellékelve?
Ha IGEN, hivatkozzon:
11. A javaslat tartalmaz-e összetett betűk, és/vagy összetett jelsorok használatát? **Igen.**
Ha IGEN, van-e magyarázat mellékelve? **Igen.**
Ha IGEN, hivatkozz rá: **A Hosszúság-jel és a Rövidség-jel a betűk fölött.**
Fel vannak-e sorolva az összetett jelsorok és a megfelelő jelalakjaik (rajzolataik)? **Nem.**
Ha IGEN, hivatkozz rá:
12. Tartalmaz-e a javaslat bármely betűt olyanféle különleges tulajdonsággal, mint vezérlőszerep vagy valami hasonló?
Ha IGEN, részletesen írja le (ha szükséges, akkor csatolja.) **Nem.**
13. Tartalmaz-e a javaslat bármiféle képirásnak megfelelő betűt? **Nem.**
Ha IGEN, azonosítva vannak-e az egyenértékű, megfelelő egységesített képirásjelek?
Ha IGEN, hivatkozz: